

Briselē, 2026. gada 14. jūlijā
(OR. en)

11867/26

EDUC 331
SOC 493
EMPL 277
JEUN 196
COMPET 955
ECOFIN 1005

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2026. gada 10. jūlijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2026) 363 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI par to, kā tiek īstenots Padomes lēmums par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2026) 363 final.

Pielikumā: COM(2026) 363 final

EIROPAS
KOMISIJA

Briseļē, 10.7.2026.
COM(2026) 363 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI

**par to, kā tiek īstenots Padomes Ieteikums par profesionālo izglītību un apmācību (PIA)
ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai**

{SWD(2026) 181 final}

1. Ievads – ziņojuma mērķis, darbības joma un metodika

Sadarbībai profesionālās izglītības un apmācības (PIA) jomā Eiropas līmenī saskaņā ar LESD 165. un 166. pantu ir bijusi liela nozīme. Padomes 2020. gada Ieteikumā par profesionālo izglītību un apmācību ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai (turpmāk: “Padomes 2020. gada ieteikums par PIA”) ir izklāstīts redzējums par PIA ar attiecīgiem ilgtermiņa reformu principiem. Osnabrikas deklarācija, kas tika pieņemta 2020. gada novembrī Kopenhāgenas procesa ietvaros, papildināja Padomes 2020. gada ieteikumu par PIA ar konkrētākām īsāka termiņa darbībām gan valstu, gan ES līmenī. Tās konkrētais mērķis bija modernizēt PIA, nodrošinot tās ātru pielāgošanos darba tirgus vajadzībām, uzlabojot mācīšanās veidu elastību un sagatavojot izglītojamos zaļās un digitālās pārkārtošanās procesam. Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA un Osnabrikas deklarācijā ir noteikts ES PIA politikas satvars 2020.–2025. gadam apvienojumā ar citiem stratēģiskiem dokumentiem un politikas virzieniem, piemēram, Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu, Eiropas Prasmju programmu, digitālo desmitgadi un Eiropas izglītības telpu (EIT).

Padomes 2020. gada ieteikums par PIA aptver šādas prioritātes:

- PIA ir dinamiska, pielāgojoties darba tirgus pārmaiņām;
- būtiski PIA aspekti ir elastīgums un izaugsmes iespējas;
- PIA ir inovācijas un izaugsmes virzītājspēks, kas sagatavo izglītojamos digitālās un zaļās pārkārtošanās procesam, kā arī profesijām, pēc kurām ir liels pieprasījums;
- PIA ir pievilcīga izvēle, kuras pamatā ir mūsdienīga un digitalizēta mācību pakalpojumu sniegšana un prasmju nodrošināšana;
- PIA veicina vienlīdzīgas iespējas;
- PIA pamatā ir kvalitātes nodrošināšanas kultūra.

Padomes 2020. gada ieteikuma par PIA prioritātes iekļaujas plašākā politikas struktūrā, kas sasaista PIA ar nodarbinātību, ekonomikas attīstību un konkurētspēju, bieži vien izmantojot nozaru pieeju. 2026. gada ziņojumā par vienoto tirgu un konkurētspēju¹ ir skaidri uzsvērts, ka darbaspēka trūkuma novēršanai ir būtiski veicināt prasmju attīstību, cita starpā izmantojot profesionālo apmācību. Kopš 2020. gada darbaspēka un prasmju trūkums ir pastiprinājies nozarēs, kas saistītas ar profesionālās apmācības programmām, piemēram, būvniecībā, transportā, veselības aprūpē, apstrādes rūpniecībā, tīro tehnoloģiju nozarē un aizsardzībā, padarot PIA vēl svarīgāku darba tirgū nepieciešamo prasmju nodrošināšanā. Visās nozarēs ar prasmēm saistītās problēmas ir viens no MVU konstatētajiem šķēršļiem izaugsmei, un PIA ir būtiska, lai nodrošinātu prasmes, kas Eiropas uzņēmumiem vajadzīgas sekmīgai darbībai.

¹ Eiropas Komisija (2026), 2026. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju. Pieejams šādā vietnē: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/2026-annual-single-market-and-competitiveness-report_lv.

Saskaņā ar *EURES* 2024. gada ziņojumu par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu deviņām no desmit profesijām², kurās ES visvairāk trūkst darbaspēka, ir nepieciešama profesionālā kvalifikācija. Tāpēc PIA nozīme ir atspoguļota vairākās ES politikas jomās. PIA programmām un mācekļībai ir būtiska nozīme nozaru prasmju stratēģijās saskaņā ar Prasmju pilnveides paktu tādās jomās kā apstrādes rūpniecība, būvniecība, tūrisms, ilgtspējīgas enerģijas nozare un digitālā nozare³. Tāpat [Eiropas Mācekļību alianse](#) organizē pasākumus, lai atbalstītu ekonomikas nozares (piemēram, būvniecību, tūrismu un viesmīlību, aprūpi / ilgtermiņa aprūpi), veicinot un stiprinot nozaru mācekļības programmas.

2025. gada paziņojumā par prasmju savienību⁴ un Padomes 2026. gada ieteikumā par cilvēkkapitālu Eiropas Savienībā⁵ ir uzsvērts, ka PIA sistēmām, kas ir cieši saistītas ar darba tirgus vajadzībām, ir būtiska nozīme prasmju neatbilstības novēršanā. 2025. gada tīras rūpniecības kursā⁶ ir minēta nepieciešamība novērst prasmju trūkumu galvenajās nozarēs, lai atbalstītu pāreju uz mazoglekļa ekonomiku. Komisijas paketē attiecībā uz cenas ziņā pieejamiem mājokļiem⁷ paredzētās Eiropas Mājokļu būvniecības stratēģijas mērķis saskaņā ar tās 7. darbību ir palielināt kvalificēta darbaspēka pieejamību būvniecībā, arī atbalstot partnerības starp universitātēm, PIA sniedzējiem, uzņēmumiem, sociālajiem partneriem un lietiskās pētniecības institūtiem. 2025. gada paziņojumā par Jauno Eiropas “Bauhaus” tika paziņots arī par atbalstu mācekļībai un profesionālajai apmācībai, kas vērsta uz jauniešiem⁸. Autobūves, tērauda un metālu, kā arī ķīmiskās rūpniecības rīcības plānos arī uzsvērtā prasmju un sociālās dimensijas nozīme šo nozaru konkurētspējas nodrošināšanā. PIA arī palīdz sasniegt Neto nulles emisiju industrijas akta mērķus, savukārt neto nulles emisiju industrijas akadēmijas⁹ palīdz PIA pielāgoties tehnoloģiskajai inovācijai un uzlabot konkurētspēju, arī izstrādājot mācību programmas, kas izstrādātas kopīgi ar industriju konkrētās nozarēs.

Šādā politikas kontekstā šajā ziņojumā ir izklāstītas reformas un pasākumi, ko dalībvalstis īstenojušas pēc Padomes 2020. gada ieteikuma par PIA pieņemšanas. Šā ziņojuma mērķis nav izvērtēt pasākumus un reformas vai novērtēt to ietekmi. Tā mērķis drīzāk ir izvērtēt attiecīgos pasākumus piecus gadus pēc Padomes 2020. gada ieteikuma par

² Metinātāji un metāla griezēji, vecākās medicīnas māsas, pavāri, būvelektriķi un tiem radniecīgu nozaru elektriķi, santehniķi un cauruļvadu montētāji, smago kravas automobiļu ar piekabēm un autovilcienu vadītāji, valcētāji un skārdnieki, metālapstrādes darbgaldu strādnieki un operatori, miesnieki, zivju apstrādātāji un radniecīgo profesiju pārtikas apstrādātāji.

³ Eiropas Komisija (bez datuma), “Rūpnieciskās ekosistēmas un partnerības”. Prasmju pilnveides pakts. Pieejams šādā vietnē: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships_lv.

⁴ Eiropas Komisija (bez datuma), “Prasmju savienība”. Pieejams šādā vietnē: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/union-skills_lv.

⁵ Eiropas Savienības Padome (2026), “Prasmju trūkuma novēršana: Padome pieņem ieteikumu par cilvēkkapitālu”. Pieejams šādā vietnē: <https://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2026/03/09/tackling-the-skills-shortage-council-adopts-recommendation-on-human-capital/>.

⁶ Eiropas Komisija (bez datuma), “Tīras rūpniecības kurss”. Pieejams šādā vietnē: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/clean-industrial-deal_lv.

⁷ Eiropas Komisija (bez datuma), “Eiropas plāns par cenas ziņā pieejamiem mājokļiem”. Pieejams šādā vietnē: https://housing.ec.europa.eu/european-affordable-housing-plan_lv.

⁸ Eiropas Komisija (bez datuma), “Jaunais Eiropas “Bauhaus”: No redzējuma līdz īstenošanai”. Pieejams šādā vietnē: https://new-european-bauhaus.europa.eu/new-european-bauhaus-vision-implementation_lv.

⁹ Eiropas Komisija (bez datuma), “Industriālās ekosistēmas: ES konkurētspējas stiprināšana, izmantojot partnerības”. Pieejams šādā vietnē: <https://ec.europa.eu/newsroom/growth/items/823315/lv>.

PIA pieņemšanas saskaņā ar tā 36. pantu, pamatojoties uz datiem, kas pieejami valstu un Eiropas līmenī, un ikgadējo uzraudzību, ko veic Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*). Kopš 2020. gada *Cedefop* un Eiropas Izglītības fonds (*ETF*) veic integrētu uzraudzību, kā ierosinājusi Eiropas Komisija un vienojusies Arodmācību padomdevēja komiteja, lai aptvertu prioritātes, kas noteiktas Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA, kā arī Osnabrikas deklarācijā. Ziņojums lielā mērā balstās uz šo uzraudzību un dalībvalstu valsts īstenošanas plāniem (VĪP), kas tika izstrādāti pēc Padomes 2020. gada ieteikuma par PIA pieņemšanas¹⁰. Konkrētāk, 2022. gadā dalībvalstis izstrādāja VĪP, kuros aprakstītas darbības, ko tās turpmākajos gados veiks, lai īstenotu ES prioritātes PIA jomā. Ziņojums lielā mērā balstās uz šo dalībvalstu īstenoto darbību izvērtējumu.

Ziņojumu ir konsolidējusi Eiropas Komisija, un tajā ir ņemta vērā vairākkārtējā informācijas apmaiņa ar dalībvalstīm Arodmācību padomdevējā komitejā un statistikas pierādījumi, it īpaši par pašreizējo stāvokli attiecībā uz trim kvantitatīvajiem mērķrādītājiem, kas noteikti Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA. Ziņojuma sagatavošanā izmantoti arī vairāki politikas dokumenti un pētījumi. Ziņojums aptver arī ES līmeņa darbības, kuru mērķis ir atbalstīt dalībvalstu centienus modernizēt PIA sistēmas, tajā skaitā datus par ES atbalstīto un finansēto pasākumu un reformu īstenošanu. Papildu informācija ir atrodama pievienotajā dienestu darba dokumentā.

Šis ziņojums ir svarīgs ieguldījums gaidāmajā Eiropas PIA stratēģijā, kā paziņots 2025. gada 5. marta paziņojumā par prasmju savienību. Nesen pieņemtā Herningas deklarācija par pievilcīgu un iekļaujošu profesionālo izglītību un apmācību konkurētspējas un kvalitatīvu darbvietu veicināšanai 2026.–2030. gadā un gaidāmā Eiropas PIA stratēģija kopā ar spēkā esošo Padomes 2020. gada ieteikumu par PIA veidos jauno Eiropas PIA politikas satvaru laikposmam pēc 2025. gada.

2. Pašreizējais stāvoklis trīs kvantitatīvo mērķrādītāju sasniegšanā

Lai uzraudzītu īstenošanas progresu, Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA ir noteikti kvantitatīvi mērķrādītāji attiecībā uz darba vidē balstītu mācību izmantošanu, PIA absolventu nodarbinātību un PIA mobilitāti, kas definēti kā ES vidējās vērtības, kuras ES dalībvalstīm kopīgi jāsasniedz līdz 2025. gadam.

Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem datiem vidēji ES:

1. to neseno PIA absolventu īpatsvars vecumā no 20 līdz 34 gadiem, kuri gūst labumu no darba vidē balstītām mācībām, **2025. gadā sasniedza 66,0 %¹¹** un pārsniedza **60 % mērķrādītāju;**
2. nodarbināto PIA absolventu īpatsvars vecumā no 20 līdz 34 gadiem **2025. gadā sasniedza 80,2 %¹²** un ir tuvu **mērķrādītājam (82 %);**

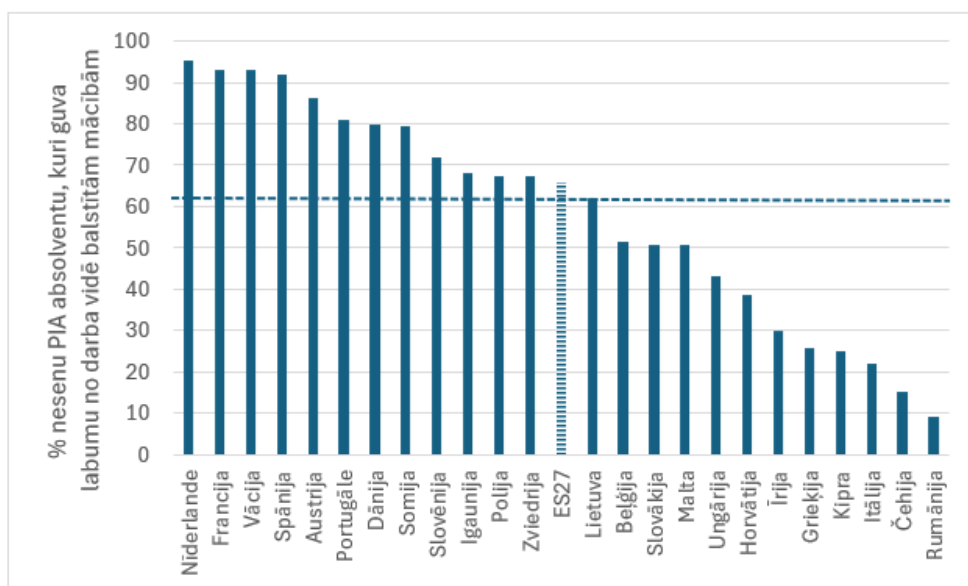
¹⁰ Visas ES dalībvalstis, izņemot Čehiju un Īriju, ir sagatavojušas savu valsts īstenošanas plānu, kas publicēts Komisijas tīmekļa vietnē.

¹¹ Eurostat, ES darbaspēka apsekojums. [Exposure of VET graduates to work-based learning \(tps00215\)](#).

- PIA mobilitātes rādītājs **2021. gadā bija 2,1 %**, kas ir tālu no **8 % mērķrādītāja 2025. gadam**, kurš noteikts Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA. Padomes 2024. gada ieteikumā “Eiropa kustībā” ir noteikts jauns 12 % mērķrādītājs, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam (tajā skaitā plašāka mobilitātes pieredze), un saskaņā ar jaunāko aplēsi 2023. gadā tas bija 5,3 %¹³.

Mērķrādītāju sasniegšanas līmenis un progress laika gaitā dažādās valstīs ievērojami atšķiras. Lai gan ES līmeņa mērķrādītājs attiecībā uz darba vidē balstītām mācībām ir sasniegts, Eiropas valstis uzrāda atšķirīgu progresu līdzdalības darba vidē balstītās mācībās palielināšanā (1. attēls). Lai gan tādas valstis kā Nīderlande (95,4 %), Francija (93,2 %) un Vācija (93,0 %) jau krietni pārsniedz darba vidē balstītu mācību mērķrādītājus, citas, piemēram, Rumānija (9,1 %), Čehija (15,2 %) un Itālija (22,0 %), joprojām ir krietni zem noteiktā mērķrādītāja.

1. attēls. PIA absolventi, kuri guvuši labumu no darba vidē balstītām mācībām, 2025. gads

Avots: Eurostat, ES darbaspēka apsekojums. [Exposure of VET graduates to work-based learning \(tps00215\)](#).

Piezīme. Valstis ir norādītas dilstošā secībā, pamatojoties uz 2025. gada datiem. Zema datu ticamība par Vāciju, Spāniju, Poliju, Maltu, Ungāriju, Īriju, Kipru. Nav datu par Bulgāriju, Latviju un Luksemburgu.

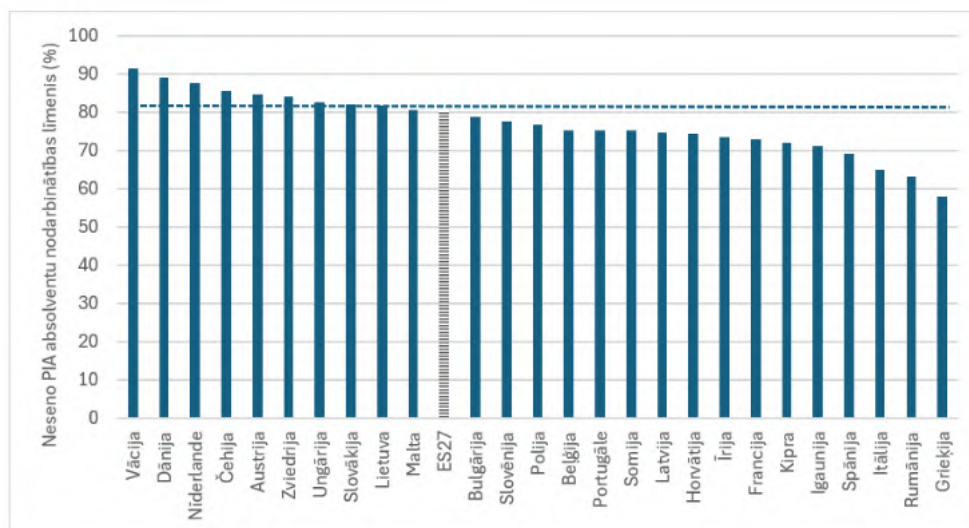
Progress virzībā uz PIA absolventu nodarbinātības līmeņa mērķrādītāju dažādās valstīs atšķiras (2. attēls). Gadījumos, kad ir panākts progress, tas ir skaidrojams ar tādiem faktoriem kā profesionālās izglītības programmu labāka saskaņošana ar darba tirgus vajadzībām un darba tirgus atveseļošanās pēdējos gados, kā rezultātā ir liels pieprasījums pēc

¹² Eurostat, ES darbaspēka apsekojums. [Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education \(edat_lfse_24\)](#).

¹³ Eiropas Komisijas aprēķini, kuru pamatā ir “Erasmus+” infopaneļa dati. Izgaves datums: 2025. gada jūnijs.

profesionālajiem profiliem¹⁴, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas. Spēcīgam pieaugumam laikposmā no 2021. līdz 2023. gadam (no 76,0 % līdz 80,9 %) sekoja neliels samazinājums un stabilizācija turpmākajos gados, 2025. gadā sasniedzot 80,2 %. Šī tendence liecina, ka jauniešiem, to vidū PIA absolventiem, ir bijušas īpašas problēmas ienākt darba tirgū no izglītības, ņemot vērā vispārējās nodarbinātības izaugsmes plašāku palēnināšanos.

2. attēls. Neseno PIA absolventu nodarbinātības līmenis 2025. gadā

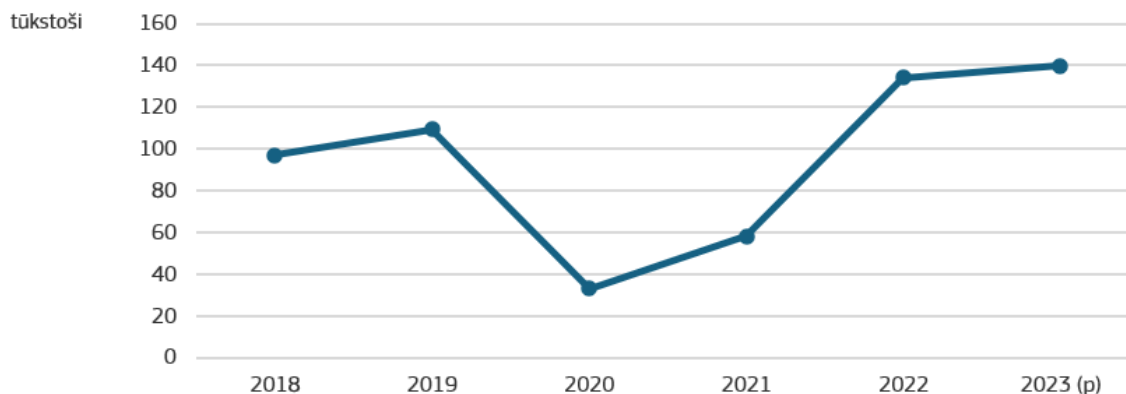

Avots: Eurostat, ES darbaspēka apsekojums. [Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education \(edat_lfse_24\)](#) Piezīme. Rādītājs atspoguļo to 20–34 gadus veco jauniešu nodarbinātības līmeni, kuri vairs nemācās un neapgūst arodu un kuri pirms 1–3 gadiem absolvējuši PIA iestādi, kura nodrošina vidējo izglītību vai tālākizglītību pēc vidējās izglītības ieguves, bet nav terciārā līmeņa mācību iestāde. Valstis norādītas dilstošā secībā, pamatojoties uz 2024. gada vērtībām. Zema datu ticamība par Maltu, Bulgāriju, Slovēniju un Kipru. Nav pieejami dati par Luksemburgu. Definīcija atšķiras Francijai un Spānijai.

PIA mobilitātes mērķrādītāja sasniegšana attiecībā uz mobilitātes pieredzi vidēja līmeņa PIA absolventiem joprojām ir problēma. 2023. gadā mobilitātes rādītājs ES līmenī bija 5,3 % un tika reģistrēti 140 000 mobilitātes gadījumu (3. attēls), kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad šis rādītājs bija 5,0 % un 134 000 mobilitātes gadījumu. Tomēr tas joprojām ir tālu no 12 % vērtības, kas 2030. gadam noteikta Padomes 2024. gada ieteikumā “Eiropa kustībā”.

3. attēls. Pabeigto PIA apguvēju mobilitātes gadījumu skaits, 2023. gads

¹⁴ Eiropas Komisija (2025), 2025. gada izglītības un apmācības pārskats: salīdzinošais ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams šādā vietnē: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>.

Avots: Eiropas Komisijas aprēķini, kuru pamatā ir “Erasmus+” infopaneļa dati. Izguves datums: 2025. gada jūnijs. Piezīme. Dati attiecas uz to “Erasmus+” infopanelī paziņoto vidēja līmeņa PIA apguvēju skaitu, kuriem ir ārvalstu mobilitātes pieredze, kas sākās pārskata periodā. Tā kā notiek pāreja no vecajām uz jaunajām “Erasmus+” programmām, 2022. un 2023. gada aplēses ir pieejamas tikai ES līmenī un ietver prognozes, kuru pamatā ir vēsturiskie dati; dati par 2023. gadu ir provizoriski.

To daļēji var izskaidrot ar budžeta ierobežojumiem Eiropas un valstu līmenī. Piemēram, programmā “Erasmus+” pieejamais budžets 2024. gadā varēja segt tikai 57 % no izglītojamo un personāla mobilitātes pieprasījuma, kas ir mazāk nekā iepriekšējos gados, jo pieteikumu skaits pieauga¹⁵. Dienestu darba dokumentā, kas pievienots ieteikumam “Eiropa kustībā”, tika uzsvērtas arī konkrētas problēmas, kas ietekmē vēlmi doties uz ārvalstīm, piemēram, PIA apguvēju vecums un psiholoģiskie šķēršļi, kas ierobežo viņu spēju pavadīt laiku ārvalstīs. PIA mobilitāti ierobežo arī strukturālie šķēršļi, kas saistīti ar valstu noteikumiem un administratīvajiem ierobežojumiem. Neraugoties uz šīm problēmām, pašreizējais pieprasījuma līmenis jau ļautu tuvināties PIA mobilitātes mērķrādītāju sasniegšanai. Dažas dalībvalstis uzrāda arī daudzsološus rezultātus. Piemēram, 2024. gadā kopējais mobilitātes rādītājs 16–25 gadus vecu sākotnējās PIA (SPIA) apguvēju vidū Somijā sasniedza 9 % pēc tam, kad programmas “Erasmus+” ietvaros tika sākta jauna grupu mobilitātes darbība PIA jomā¹⁶.

3. Dalībvalstu progress ieteikuma īstenošanā

3.1 Vispārējās problēmas reformu īstenošanā PIA jomā

Analīze par PIA prioritāšu īstenošanu ES dalībvalstīs atklāj dažus transversālus institucionālos, finansiālos un kultūras šķēršļus, kas kavē PIA sistēmu progresu. Dažas transversālas problēmas kavē vai palēnina elastīgu reakciju uz pārmaiņām darba tirgū. PIA un prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas pienākumi bieži vien ir sadalīti starp vairākām ministrijām, iestādēm un pārvaldības līmeņiem, un tiem ir vajadzīgas spēcīgas koordinācijas sistēmas un darbības. Tās bieži vien nav ieviestas, un pat tad, ja tās ir ieviestas, tās var būt neefektīvas. Lai gan konkrētā institucionālā struktūra dažādās valstīs atšķiras, PIA pienākumi

¹⁵ Dati no “Erasmus+” infopaneļa (2025. gada novembris).

¹⁶ Cedefop (2025), “Somija: Pieaug PIA apguvēju mobilitāte”. Pieejams šādā vietnē: <https://www.cedefop.europa.eu/lv/news/finland-vet-learner-mobility-rise>.

ir sadalīti starp izglītības ministrijām, darba/nodarbinātības/sociālo lietu ministrijām un ekonomikas/rūpniecības ministrijām. Apvienojumā ar apgrūtināšiem un ilgiem birokrātiskiem procesiem un pretestību pārmaiņām sadrumstalots un nekoordinēts darbs var aizkavēt reformas un inovāciju un ierobežot ātru reaģēšanu uz jaunām problēmām.

Prasmju apzināšana ir svarīga PIA pārvaldības daļa, tomēr tikai dažas valstis iegulda šajā jomā, un tas kavē elastību, reaģējot uz straujām pārmaiņām darba tirgū. Lai izstrādātu prasmju apzināšanas sistēmas, kas ietver arī absolventu apzināšanas sistemātisku izmantošanu PIA politikā un kvalitātes nodrošināšanā (KN), ir vajadzīgi mērķtiecīgāki centieni¹⁷. Lai gan valstis strādāja, lai izveidotu vai izstrādātu KN sistēmas un procesus saskaņā ar Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras profesionālajai izglītībai un apmācībām (*EQAVET*) principiem, KN darba vidē un mācekļībā SPIA joprojām ir izstrādes posmā. Turklāt pētījumi liecina, ka atšķirība starp nozaru progresu un esošo mācību programmu neelastību ir būtisks šķērslis digitālo un zaļo prasmju integrācijai PIA¹⁸.

PIA sistēmas saskaras ar pastāvīgiem un mainīgiem spēju ierobežojumiem attiecībā uz izglītības un apmācības darbaspēku. Tas daļēji skaidrojams ar zemākām algām un uzskatiem par PIA skolotāju un pasniedzēju profesijas zemāku vērtību¹⁹, kā arī ar spiedienu, ko rada pedagogu novecošana²⁰. Saskaņā ar *Cedefop* tikai katrs otrais PIA pedagogs uzskata, ka viņa skola atbalsta viņa dalību profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanā²¹. Šis atbalsta trūkums neļauj pedagogiem efektīvi īstenot jaunas mācību programmas, mācīt jaunas prasmes, piemēram, digitālās vai zaļās prasmes, un izmantot inovatīvas pedagoģijas metodes, tajā skaitā tādas, kuru pamatā ir progresīvas tehnoloģijas, piemēram, virtuālā realitāte, vai mākslīgais intelekts (MI).

Vēl viena problēma ir finanšu resursu pieejamība un ilgtspēja. Daudzas iniciatīvas (piemēram, profesionālās izcilības centri), kuru mērķis ir modernizēt PIA un izstrādāt inovatīvas pieejas, lielā mērā vai pilnībā balstās uz ES finansējumu, un pēc ES finansējuma beigām tām nav ilgtermiņa finansējuma.

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam programma “Erasmus+” piešķir indikatīvu budžetu 400 miljonu EUR apmērā profesionālās izcilības centru (PIC) izveidei un attīstībai, kas ir Eiropas pamatiniciatīva PIA sistēmu stiprināšanai un attīstīšanai Eiropā, un tas liecina par

¹⁷ Tikai BE-NL, CY, EE, FR, HR, HU, LV, MT, PL, RO, SI un SK savos VĪP iekļauj un ziņo par progresu saistībā ar pasākumiem, kas paredzēti prasmju apzināšanas sistēmu izstrādei, tajā skaitā absolventu apzināšanai.

¹⁸ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. *et al.* (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams šādā vietnē: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

¹⁹ Saskaņā ar *Cedefop* Eiropas profesionālās izglītības pedagogu apsekojuma izmēģinājuma pētījumu tikai aptuveni 9 % PIA pedagogu uzskata, ka viņu profesija tiek novērtēta. ESAO pētījums (2020), “Education at a Glance 2020; OECD Indicators” arī liecina, ka PIA pedagogi vidēji pelna par gandrīz 11 % mazāk nekā citi terciārās izglītības darbinieki.

²⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. *et al.* (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams šādā vietnē: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

²¹ Psifidou, I., Papazoglou, M. un Pouliakas, K. (2025), [Europe’s first survey for VET teachers: Listening, learning, acting.](#)

stingru apņemšanos veicināt profesionālās izglītības izcilību visā Eiropā.

Tiek lēsts, ka laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam papildus programmai “Erasmus+” visās ES dalībvalstīs ir plānots ieguldīt 62,2 miljardus EUR kopā ar valsts līdzfinansējumu; tas ietver ES ieguldījumu 40,4 miljardu EUR apmērā no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un 12,1 miljardu EUR vērtu ieguldījumu no ERAF (t. sk. *Interreg*), no kā 8,6 miljardi EUR ir ES ieguldījums. Mērķis ir finansēt investīcijas, infrastruktūru un reformas izglītības, apmācības un prasmju politikas jomā, tajā skaitā PIA jomā.

Stereotipi un pastāvīgais priekšstats, ka PIA sabiedrībā tiek uzskatīta par mazāk vērtīgu, turpina ierobežot PIA pievilcību un dalību tajā. To pierāda ESAO 2023. gada pārskats par PIA sistēmām, kurā tika konstatēts, ka, neraugoties uz kopumā labiem PIA absolventu darba tirgus rezultātiem, 70 % aptaujāto uzskata, ka PIA ir derīga tikai fiziskam darbam, neraugoties uz daudzveidīgajām darbvietām, ko pašlaik rada PIA. Eiroparometra speciālaptauja Nr. 569 par PIA pievilcību (gaidāma, vēl nav publicēta) arī liecina, ka, lai gan 50 % ES iedzīvotāju ieteiktu PIA jaunietim pirms vidējās izglītības iegūšanas, 75 % piekrita apgalvojumam, ka viņu valstī vispārējai izglītībai vidējās izglītības līmenī ir pozitīvāks tēls nekā sākotnējai profesionālajai izglītībai. Dažas valstis strādāja, lai veicinātu dzimumu līdztiesību, taču ir mazāk pierādījumu par dzimumu iekļautību un dzimumu stereotipu apkarošanu profesiju izvēlē atkarībā no valsts konteksta un vajadzībām. Pieaugušo dalību tālākajā PIA (TPIA) kavē iepriekš minētajiem stereotipiem līdzīgi stereotipi un ierobežota informētība par pieejamajām iespējām.

Internacionalizācija un mobilitāte, kam ir potenciāls veicināt inovāciju un palielināt PIA pievilcību, zināmā mērā pieaug²², bet joprojām ir sadrumstalota, un mobilitātes iespējas ir nepietiekami attīstītas²³. Pētījumi liecina, ka PIA absolventi ar ārvalstu mobilitātes pieredzi norāda, ka ārvalstīs iegūtās prasmes ir bijušas noderīgas viņu profesionālajā karjerā, atbalstot nodarbināmību²⁴. Turklāt saskaņā ar *Cedefop* sniegto informāciju starptautiskās iespējas (tajā skaitā mobilitāte) ir saistītas ar PIA lielāku pievilcību²⁵. PIA personāla, piemēram, skolotāju, pasniedzēju un profesionālās orientācijas speciālistu, mobilitāte ir mazāk attīstīta nekā izglītojamo mobilitāte. Lai gan tiek ziņots par dažām iniciatīvām un projektiem, internacionalizācija joprojām ir nevienmērīga un vāji integrēta valstu PIA sistēmās, neraugoties uz tās stratēģisko nozīmi pievilcības un izcilības veicināšanā, kā noteikts Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA.

²² Tikai AT, CY, DE, DK, EE, EL, HR, LV, PT un PL savos VĪP ziņo par pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt internacionalizāciju.

²³ Tikai AT, BE-NL, DE, DK, FR, HR, LT, LV, MT, NL un PL savos VĪP ziņo par pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt izglītojamo un personāla mobilitāti.

²⁴ Fassel, A., Kirsch, M., Pachocki, M. un Zabko, O. (2020), Tracing VET graduates with foreign mobility experience. Varšava; Izglītības sistēmas attīstības fonds (*FRSE*). Pieejams šādā vietnē: <https://erasmusplusresearch.eu/research/tracing-vet-graduates-foreign-mobility-experience>.

²⁵ *Cedefop* (bez datuma), “PIA mobilitātes perspektīvas palielina PIA pievilcību”. Pieejams šādā vietnē: <https://www.cedefop.europa.eu/lv/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/resources/vet-toolkit-upskilling-pathways/best-practices/vet-mobility-prospects>.

3.2. Progresa vispārējs novērtējums un prioritārās jomas nākotnei

ES dalībvalstis ir panākušas ievērojamu progresu virzībā uz kopīgajām prioritātēm, kas noteiktas Padomes 2020. gada ieteikumā par PIA un apstiprinātas valstu īstenošanas plānos. Neraugoties uz PIA izšķirošo lomu gan iekļautības, gan darba tirgus problēmu risināšanā, kas ietver darbaspēka un prasmju trūkumu, darbaspēka novecošanu, kā arī taisnīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās nodrošināšanu, dažas problēmas joprojām pastāv. Tas joprojām mazina PIA potenciālu iekļaujošas un ilgtspējīgas izaugsmes un konkurētspējas veicināšanā. Vēl viena neatliekama problēma, kas ierobežo PIA ieguldījumu ekonomikas izaugsmē, ir pastāvīgās nepilnības PIA pieejamībā un rezultātos – gan attiecībā uz dzimumu iekļautības nodrošināšanu un efektīvu atbalstu neaizsargātām grupām, gan arī mūžizglītības paplašināšanu.

Dalībvalstis ir pielikušas lielas pūles, lai PIA sistēmas padarītu dinamiskas un noturīgas, pielāgojoties straujām pārmaiņām darba tirgū (1. prioritāte), taču dažas problēmas joprojām pastāv. Progress ir panākts, galvenokārt modernizējot PIA standartus, mācību saturu un programmas, lai iekļautu līdzsvarotu profesionālo prasmju un pamatkompetenču kombināciju, īpašu uzmanību pievēršot digitālo prasmju sistemātiskai integrācijai. Ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai pilnībā saskaņotu PIA programmas un mācību saturu ar darba tirgus vajadzībām, it īpaši ņemot vērā megatendences, piemēram, pieaugošo digitalizāciju un automatizāciju, kā arī pāreju uz neto nulles emisiju ekonomiku. Ir svarīgi turpināt centienus, it īpaši saistībā ar pieaugošo digitalizāciju un MI plašo izmantošanu. Nesenā *Cedefop* veiktā tiešsaistes darba sludinājumu analīze visās ES dalībvalstīs liecina, ka brīvo darbvieta īpatsvars ir palielinājies profesijās, kurās nepieciešama fiziska klātbūtne, manuālas tehniskās zināšanas un lietišķas tehniskās prasmes, piemēram, inženiertehnisko darbinieku, mašīnbūves mehāniķu, būvniecības speciālistu un transporta speciālistu profesijās²⁶. Tas liecina, ka, lai gan digitālo un MI prasmes prasmju apguve ir svarīga, lai neatpaliktu no pārmaiņām darba tirgū, dažas ar PIA saistītas profesijas joprojām ir pieprasītas, pat ja ir palielinājusies MI ieviešana.

Valstis visā ES pastiprina centienus, lai nodrošinātu, ka izglītojamie visā PIA apgūst stabilas pamatprasmes. Tomēr īstenošana joprojām ir nevienmērīga, un daudzi izglītojamie joprojām ienāk PIA un pamet to bez pienācīgām rakstpratības, rēķinpratības, zinātnes, digitālajām un pilsoniskuma prasmēm, arī medijpratības un informācijpratības, kas ir būtiskas gan nodarbināmībai, gan aktīvai līdzdalībai sabiedrībā. Tajā pašā laikā efektīvu īstenošanu ierobežo kvalificētu PIA skolotāju un pasniedzēju trūkums, it īpaši tādu, kas spēj integrēt pamatprasmes profesionālajā izglītībā. *PISA* sniegtie pierādījumi arī liecina, ka daudzi izglītojamie sāk PIA ar vājākām pamatprasmēm salīdzinājumā ar vienaudžiem vispārējā vidējā izglītībā²⁷. Valstīs, kurās ir iespējami salīdzinājumi, profesionālās izglītības programmu

²⁶ *Cedefop* (2026), "Atpakaļgaitas pārnese: kā mākslīgais intelekts atjauno profesionālās profesijas". Pieejams šādā vietnē: <https://www.cedefop.europa.eu/lv/news/reverse-gear-how-ai-bringing-vocational-occupations-back>.

²⁷ ESAO (2023), "Education at a glance 2023: OECD indicators". Parīze: *OECD Publishing*. Pieejams šādā vietnē: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

audzēkņi bieži vien uzrāda ievērojami zemākus rezultātus nekā viņu vienaudži vispārējās izglītības programmās, dažkārt tādu iemeslu dēļ kā agrīna izsekošana.

Turklāt progress zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) prasmju apguvē joprojām ir nevienmērīgs. Vidējā līmeņa PIA tikai 36,3 % no visiem izglītojamajiem visā ES ir uzņemti *STEM* programmās, kas ir par 8,7 procentpunktiem mazāk nekā ierosinātais ES līmeņa mērķrādītājs 2030. gadam, proti, vismaz 45 %. *STEM* jomās lielākā daļa PIA izglītojamo koncentrējas inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā. Tādās valstīs kā Portugāle, Malta, Polija un Itālija ievērojama daļa no izglītojamajiem, kuri uzsāk mācības *STEM* programmās, apgūst informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT). Savukārt dabaszinātņu, matemātikas un statistikas joma piesaista ļoti nelielu PIA izglītojamo daļu visā ES.

Neraugoties uz darba vidē balstītu mācību un mācekļības iespēju paplašināšanos, dažas valstis ziņo par mācekļu skaita samazināšanos vai nelielu skaitu²⁸ atšķirībā no iepriekšējiem periodiem, kad galvenā problēma bija pieejamo vietu trūkums. Mācekļības paplašināšana, iekļaujot pieaugušos un augstāko izglītību, ir pavirzījusies uz priekšu, taču tās izmantošana joprojām ir ierobežota. Dažās PIA mācību jomās (it īpaši veselībā un lauksaimniecībā) darba vidē balstītas mācības ir izplatītākas nekā citās jomās²⁹. Politika varētu labāk novērst darba vietu pieprasījuma un piedāvājuma nelīdzsvarotību un neatbilstību un ieguldīt uzņēmumos strādājošo instruktoru profesionālajā attīstībā pedagogijā un atbalstā izglītojamajiem no neaizsargātām grupām. Vēl viena joma, ko varētu pilnveidot, ir sadarbība starp PIA un uzņēmumiem. Tas varētu palīdzēt palielināt gan mācekļu skaitu, gan saskaņotību starp PIA nodrošināto izglītību un darba tirgū nepieciešamajām prasmēm.

Valstis ir apliecinājušas savu apņemšanos uzlabot PIA elastību un izaugsmes iespējas (2. prioritāte) un palielināt prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas, taču daudzas iniciatīvas joprojām ir izpētes posmā. Šī elastība tiek veicināta, pieņemot uz mācību rezultātiem balstītas pieejas, modularizējot mācību saturu un programmas, nosakot mikrokvalifikācijas un daļējas kvalifikācijas un palielinot iespējas validēt un atzīt mācīšanās rezultātus, kas iegūti ārpus oficiālajām sistēmām. Valstis dažādo mācīšanās veidus, stiprinot digitālās un jaukta tipa mācīšanās infrastruktūru un izpētot progresīvās izglītības tehnoloģijas, piemēram, virtuālo realitāti un MI. Šāda jauno tehnoloģiju integrācija PIA var efektīvi mazināt plaisu starp nodrošināto apmācību un mainīgo darba tirgu, taču pastāv ierobežojumi, piemēram, spēja pielāgoties straujajai tehnoloģiju attīstībai nozarēs un ieguldījumiem, kas cita starpā vajadzīgi aprīkojumam³⁰. Pasākumi mikrokvalifikāciju un progresīvo tehnoloģiju

²⁸ Tādās valstīs kā DE, FR, IT un AT ziņo par mācekļības vietu izmantošanas samazināšanos vai ierobežotu izmantošanu dažās nozarēs. EL, HU, CZ un RO ir arī to valstu vidū, kurās darba vidē balstītu mācību, arī mācekļības, ieviešana ir lēna.

²⁹ Eiropas Komisija (2025), 2025. gada izglītības un apmācības pārskats: salīdzinošais ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams šādā vietnē: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>.

³⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. *et al.* (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams šādā vietnē: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

izmantošanā joprojām ir agrīnā posmā un vēl nav pilnībā sasnieguši savu potenciālu PIA jomā. Valstis, kas vēl nav panākušas progresu šajās jomās, gūtu labumu no paātrinātas regulatīvās attīstības, izmēģinot digitālās platformas, kas nodrošina mācību saturu un interaktīvus resursus, un veicinot mikrokvalifikāciju savstarpēju atzīšanu visā ES³¹.

Eiropas pārredzamības instrumentu mērķis ir padarīt PIA labāk saprotamu darba devējiem un citām ieinteresētajām personām. Viens no galvenajiem Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) novērtējuma secinājumiem 2024. gadā bija tas, ka EKI ir vispāratzīts atsaucē punkts, kas ir plaši atzīts iestādēs, kuras strādā ar kvalifikācijām³². EKI un ar to saistītās nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI) ir būtiski instrumenti, kas ļauj PIA kvalifikācijas padarīt pārredzamākas gan iekšzemē, gan pāri robežām saistībā ar to līmeni un saturu. *Europass* – ES rīks karjeras pārvaldībai un mūžizglītībai – palīdz PIA apguvējiem informēt par savām kvalifikācijām un prasmēm, arī darbaspēka mobilitātes kontekstā. Tomēr šo instrumentu nevienmērīga īstenošana kavē kvalifikāciju un prasmju pārredzamību un izpratni visā ES. Viena no atziņām, kas gūta no *Europass* 2024. gada izvērtējuma, ir tāda, ka *Europass* varētu turpināt pilnveidot datu analīzi un MI, tādējādi palīdzot novērst prasmju un darbaspēka trūkumu, kas īpaši skar PIA profesijas³³.

Daudzās valstīs pieaugušo dalības līmenis apmācībā joprojām ir zems³⁴. Lai gan dalībvalstis arvien lielāku uzmanību pievērš mūžizglītībai, saskaņā ar pieaugušo izglītības apsekojumu līdzdalības līmenis 2022. gadā bija tikai 39,5 % ar lielām atšķirībām starp valstīm. Tas ir mazāk par ES līmeņa mērķrādītāju³⁵, proti, vismaz 60 % 2030. gadā. Ir svarīgi, lai tālākā profesionālā izglītība un apmācība atbilstu visu pieaugušo izglītības un attīstības vajadzībām. Turklāt turpmāka mūžilga profesionālā orientācija, iepriekšējas mācīšanās validēšana, mikrokvalifikācijas un daļējas kvalifikācijas, kā arī labi izstrādāti stimuli gan privātpersonām, gan darba devējiem varētu stiprināt izglītojamo līdzdalību un atbalstu. Ļoti svarīgi ir arī uzraudzīt līdzdalību un nodrošināt sinerģiju un koordināciju starp dažādiem pakalpojumu sniedzējiem.

Ir novērots zināms progress inovācijas un izaugsmes veicināšanā un izglītojamo sagatavošanā digitālās un zaļās pārkārtošanās procesam (3. prioritāte). Dažas valstis

³¹ Tikai BE-NL, DE, FI, HR, HU, LV, MT, NL, PL, PT un SK ziņo par progresu, īstenojot VĪP pasākumus, kas paredzēti mikrokvalifikāciju un daļēju kvalifikāciju uzlabošanai, savukārt tikai AT, BE-FR, BE-NL, BG, CY, DE, DK, ES, HU, LU, NL, PL un PT ziņo par progresu digitālo platformu un mācību resursu izstrādē.

³² Eiropas Komisija (2024), "Eiropas Komisija publicē *Europass* un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras novērtējumus". Pieejams šādā vietnē: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-publishes-evaluations-europass-and-european-qualifications-framework-2024-03-27_lv.

³³ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 18. aprīļa Lēmuma (ES) 2018/646 par kopēju sistēmu labāku pakalpojumu sniegšanai attiecībā uz prasmēm un kvalifikācijām (*Europass*) īstenošanu un ietekmi. Pieejams šādā vietnē: [EUR-Lex - 52024DC0135 - LV - EUR-Lex](https://eur-lex.europa.eu/lexUri.do?uri=EUR-Lex:52024DC0135-LV).

³⁴ Saskaņā ar jaunākajiem datiem, kas pieejami pieaugušo izglītības apsekojumā (2022. gads), BG, EL, RO, PL, CZ, HR, SI, LT, CY, IT, PT, LV, ES, BE, MT, ET un LU joprojām atpaliek no 2025. gada ES līmeņa mērķrādītāja, kas paredz, ka 47 % pieaugušo vecumā no 25 līdz 64 gadiem ir piedalījušies mācībās pēdējo 12 mēnešu laikā.

³⁵ Mērķrādītājs, kas noteikts Padomes 2021. gada secinājumos par jaunu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem 2021.–2030. gadam. Sk. arī Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu.

modernizē PIA infrastruktūru, ieguldot gan digitālajās apmācības un mācību platformās, gan fiziskajā aprīkojumā³⁶, saskaņojot tās ar pašreizējām nozares vajadzībām. Tas ietver ieguldījumus IKT infrastruktūrā un modernā aprīkojumā, kā arī progresīvu tehnoloģiju integrēšanu PIA. Atbalsts PIC joprojām ir ierobežots, bet tas paplašinās, izveidojot jaunus centrus vai attīstot esošos centrus, bieži vien izmantojot ES atbalstu un finansējumu.

Nesens analītisks ziņojums par atlasītiem “Erasmus+” PIC projektiem liecina, ka tie var darboties kā strukturāli PIA pārveides veicinātāji, piemēram, izmantojot inovāciju mācīšanas un mācīšanās jomā, saskaņojot PIA ar darba tirgus un prasmju vajadzībām, stiprinot sadarbību starp galvenajām ieinteresētajām personām. Lai turpinātu attīstīt iniciatīvu un tās ietekmi, ziņojumā ir sniegti daži ieteikumi attiecībā uz publisko iestāžu iesaisti un izglītojamo un darba ņēmēju lielāku iesaisti, kā arī finansējuma dažādošanu, saikņu pastiprināšanu ar citām iniciatīvām un struktūrām, piemēram, Prasmju pilnveides paktu un Arodmācību padomdevēju komiteju, pedagoģiskās inovācijas izvēršanu un digitālo un zaļo prasmju līdzsvarotu integrāciju visās ekonomikas nozarēs.

Dalībvalstis ir īstenojušas pasākumus, lai nodrošinātu, ka PIA ir pievilcīga izvēle, kuras pamatā ir moderna un digitalizēta prasmju nodrošināšana (4. prioritāte). Tomēr, neraugoties uz centieniem un mērķtiecīgām darbībām dažādās valstīs, priekšstats par PIA zemāku statusu salīdzinājumā ar vispārējo un akadēmisko izglītību joprojām ir būtisks šķērslis lielākai dalībai gan sākotnējā, gan tālākajā PIA. Atbalsts inovācijai un internacionalizācijai var būt svarīgs virzītājspēks PIA pievilcības palielināšanai. PIA pozitīvā tēla stiprināšanu un tādējādi tās pievilcības uzlabošanu var arī vēl vairāk atbalstīt, mērķtiecīgi popularizējot tās sniegtās priekšrocības un absolventu nodarbinātības izredzes. Tas varētu ietvert izpratnes veicināšanas kampaņas, dalību starptautiskos prasmju konkursos, mūžilgu profesionālo orientāciju un mobilitātes iespējas.

Valstis ir strādājušas, lai atbalstītu PIA skolotājus un pasniedzējus, taču profesijas zemā pievilcība joprojām rada spiedienu uz PIA sistēmām. Dalībvalstu veiktie pasākumi ietver PIA programmu paplašināšanu līdz augstākam kvalifikācijas līmenim (EKI 5.–8. līmenis), pārejamības starp PIA un augstākās izglītības sistēmām uzlabošanu un ieguldījumus PIA skolotāju un pasniedzēju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanā. Tomēr pieejamie pierādījumi liecina, ka trūkst sistēmisku pieeju, kas apmierinātu skolotāju un pasniedzēju sarežģītās mācību vajadzības; tas ietver viņu profesionālās attīstības sistemātisku uzraudzību attiecībā uz saturu un ietekmi uz mācīšanas praksi.

Lai uzlabotu skolotāju un pasniedzēju prasmes un kompetenci, būtu vajadzīga sistēmiska un daudzšķautņaina nepārtraukta profesionālā izaugsme, kas bieži vien ir nevienmērīga un neaptver visas jomas. Lai novērstu skolotāju trūkumu un uzlabotu profesijas tēlu, valstis varētu strādāt pie tā, lai vienkāršotu veidus, kā kļūt par skolotāju, atvieglotu kvalifikāciju validēšanu un atzīšanu, uzlabotu darba apstākļus un koriģētu algas, izpētītu “virpuļdurvju efektu” starp profesionālo nodarbinātību un mācīšanu, arī jauktā tipa mācīšanas modeļus, kas

³⁶ AT, BE-NL, BG, CY, DE, DK, EL, HU, LT, LV, PL, PT un SI ziņo par progresu attiecībā uz pasākumiem, kas vērsti uz infrastruktūras modernizāciju to VĪP.

līdz šim nav plaši izpētīti, un nodrošinātu daudzveidīgas un pietiekamas profesionālās izaugsmes iespējas, tajā skaitā stažēšanos uzņēmumos un starptautiskas pieredzes iespējas, izmantojot personāla mobilitāti. Herningas deklarācijā arī aicināts pievērst uzmanību skolotāju un pasniedzēju garīgajai labbūtībai – jomai, kas nav pietiekami izpētīta.

Lai gan progress iespēju vienlīdzības un dzimumiekļaujošu PIA sistēmu veicināšanā tiek uzskatīts par peticīgu (5. prioritāte), valstis īsteno mērķtiecīgus pasākumus neaizsargātām grupām. “Erasmus+” atbalsta tādu tālāk nododamu prasmju attīstību kā komunikācijas, pielāgošanās spējas un starpkultūru prasmes, izmantojot PIA apguvēju un personāla mobilitāti, sadarbības partnerības un spēju veidošanas pasākumus. Tajā pašā laikā ir mazāk pierādījumu par progresu attiecībā uz dzimumu iekļautību un dzimumu stereotipu apkarošanu profesiju izvēlē. Dzimumu līdzsvara trūkums un nepietiekama sieviešu pārstāvība *STEM* jomās un PIA rada būtiskas sekas darba tirgū, piemēram, pastāvīgu prasmju trūkumu, ierobežotu ekonomikas produktivitāti, un pastiprina strukturālo nevienlīdzību nodarbinātības un algu jomā. Ir ļoti svarīgi risināt jautājumu par iekļaušanu PIA, lai nodrošinātu, ka neaizsargātas grupas (piemēram, ilgstoši bezdarbnieki, personas ar invaliditāti, jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu) var pabeigt atbilstošu un pietiekamu apmācību, lai tās būtu labi sagatavotas ienākšanai darba tirgū, tādējādi palielinot vispārējo nodarbinātības līmeni un ražīgumu, kā arī samazinot nabadzības līmeni. Lai nodrošinātu iekļaušanu, efektīvām PIA sistēmām ir jāsniedz mērķtiecīgs atbalsts, pamatojoties uz izglītojamo vajadzībām, jāstiprina saiknes ar stabilām un kvalitatīvām darbvietām un jāpaplašina iekļaujošu darba vidē balstītu mācību iespējas.

Zināmu progresu ir guvušas arī valstis, kas koncentrējas uz kvalitātes nodrošināšanu PIA (6. prioritāte). Aptuveni puse valstu ir strādājušas pie jaunām stratēģijām, lai saskaņotu valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ar *EQAVET* prioritātēm, stiprinot PIA sniedzēju pašnovērtējumu (piemēram, iekšējie novērtēšanas procesi, pastāvīgi uzlabojumi un atgriezeniskā saite) un uzlabojot ieinteresēto personu iesaisti pārvaldībā. Lai sasniegtu šīs prioritātes mērķus un pilnībā atraisītu to potenciālu izglītojamajiem un PIA sistēmām, būtiska ir nepārtrauktība un lielāki ieguldījumi.

Sociālajiem partneriem ir būtiska nozīme PIA politikas pārvaldībā un īstenošanā, veicinot politikas izstrādi, mācību programmu izstrādi, kvalitātes nodrošināšanu, finansēšanas lēmumus un profesionālo orientāciju. Ir iespējams vēl vairāk paplašināt to lomu pasākumu īstenošanā, pilnībā ievērojot sociālo partneru autonomiju. Tas it īpaši attiecas uz prasmju apzināšanu un nepieciešamo prasmju noteikšanu, mācekļības un nodarbinātības iespēju nodrošināšanu neaizsargātām grupām, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi, kā arī neformālās un ikdienējās mācīšanās atzišanu un validēšanu.

4. Secinājumi

Ziņojums par Padomes 2020. gada ieteikuma par PIA īstenošanu visās dalībvalstīs atklāj neviendabīgu ainu attiecībā uz progresu un pastāvīgajām problēmām, uzsver PIA potenciālu, kā arī dažas PIA nepilnības iekļaujošas un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, kas ir cieši saskaita ar darba tirgus vajadzībām. Lai gan daudzas dalībvalstis ir sākušas svarīgas reformas, bieži izmantojot ES atbalstu un finansējuma iespējas, modernizācijas un progresā

temps ir nevienmērīgs. Joprojām pastāv nepilnības digitalizācijā, arī tādu tehnoloģiju integrēšanā kā mākslīgais intelekts, un arī saistībā ar tādiem aspektiem kā prasmju apzināšana, darba vidē balstītas mācības / mācekļība, PIA skolotāju un pasniedzēju spējas, kā arī pastāvīgi zemois PIA vērtējums sabiedrības acīs un tās mazā pievilcība, kas izraisa prasmju neatbilstību. Lai maksimāli izmantotu PIA potenciālu atbalstīt ES konkurētspēju, ir jāveicina PIA izcilība un pastiprinātas partnerības ar uzņēmumiem un sociālajiem partneriem. Būtu jāstiprina arī mobilitātes iespējas PIA apguvējiem un internacionalizācija. Vēl viena joma, kurai jāpievērš papildu uzmanība, ir pamatprasmju un pilsoniskuma kompetenču, kā arī *STEM* kompetenču nodrošināšana, kas ir būtiski, lai veicinātu PIA absolventu nodarbināmību³⁷ un nodrošinātu atbilstību darba tirgus vajadzībām. Gaidāmā Eiropas PIA stratēģija pavērs ceļu visu šo problēmu risināšanai.

³⁷ Vācijas Darba devēju apvienību konfederācija (*BDA*) (2025), "Mūsu demokrātijai – demokrātijas izglītība visos izglītības līmeņos". Pieejams šādā vietnē: <https://www.arbeitgeber.de>.